

Хонін В. М.

ЕВОЛЮЦІЯ ФАЗОВОГО ПРОСТОРУ МІЖНАРОДНИХ ЕТНОГЕННИХ ВІДНОСИН

Статтю присвячено аналізу циклу фазових перетворень етнічного поля виділеного міжнародного простору, що відбуваються внаслідок синергії комбінаційних дій механізмів етногенезу, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням історично визначених програм інформаційно-енергетичного обміну форматами етнічної спільності.

Ключові слова: *етнос, етногенез, формати етнічної спільності, оператор еволюції, аттрактор, синергія, міжнародні інтерації, міжетнічні зіткнення, міжнародні відносини, міжнародні етногенні відносини.*

V. Khonin. *The evolution of the phase space of international relations ethnogeny.* This article analyzes the cycle of phase transformations of the field of ethnic selected international space occurring as a result of synergy of the combination of mechanisms of action of ethno genesis, directly related to the implementation of a historically specific programs of information and energy exchange formats ethnic community.

Key words: *ethnos, ethno genesis, ethnic group formats, the evolution operator of the attractor, synergy, international interactions, inter-ethnic contact, international relations, international relations ethnogeny.*

«Друга можливість практичного застосування етнології – вивчення етнічних контактів та вибір лінії поведінки, необхідної для встановлення симбіозу. Необхідність саме такої форми співіснування між народами не потребує доказів».

Л.М.Гумільов

В етнічному полі об'єктивно виділеного історією Людства простору *міжнародних інтеракцій*^{*}, під впливом умов внутрішньо соціумного, що доволі різко змінюється, та в сукупності з ним і міжнародного середовища раз по раз пробуджувалися пасіонарії одного або кількох етносів, які раніше перебували в певному стані спокою. І міжнародні інтеракції за їхньої участі втягують спочатку в побічні, а згодом і в безпосередні зіткнення значущі за статусом етнічні колективи, що продукують, формують, трансформують і просувають у соціумне життя Людства свої *формати етнічної спільності*^{**}. Обмін цими форматами з

^{*} Основний процес взаємодії суб'єктів у виділеному міжнародному просторі, що практично виявляється у встановленні між ними темпорально визначених зв'язків, здатен ініціювати і певну низку інших типологічних міжнародних відносин, які в межах якогось хроматичного періоду формують багатомірну цілісність – комплекс інваріантних та сукупних з ними варіативних інформаційно-енергетичних взаємодій – *міжнародну інтеракцію*. Ніколас Луман *інтерацією* вважає найпростішу соціальну систему дій, яка «становить послідовність (констеляцію) комунікацій між безпосередньо присутніми учасниками і має бути «локалізована» в «просторі трьох вимірів»: соціального, часового та предметного» [1].

^{**} До *форматів етнічної спільності*, які містять в собі комплекси архетипів, уявлень, установок, стереотипів, міфів, символів, звичаїв, традицій і т. ін., позначених етносоціальними, етнокультурними, етноментальними і т. п. маркерами, можуть входити такі критеріально визначені групи: *генеалогічна* спільність, що спирається на спільність *походження*, а зрештою, на поліваріантну *генетичну спільність*; *фенотипічна та*, відповідно, ландшафтно визначена *расово-антропологічна* спільність і *стандарту краси*; *соціумна* спільність і, зрозуміло, спільність *історичної долі та соціооблаштування*; спільність *життєвого устрою* і *стандарту відносин, панміксій, побуту й життєвого успіху*; спільність *мови і*, загалом, *соціолінгвістична* спільність; багатомірна *культурологічна* спільність, у тому числі й *соціокультурні міфи, традиції та цінності*; *ідеологічна* спільність, включаючи сукупність легенд і міфів, спільність *відправлення релігійних культів і* спільність *символічного світосприймання*; сукупна *психосоціоетальна* спільність, заснована на *соціоетальній та ментальній* спільностях, що формують низки *звичаїв, правил та стереотипів поведінки*.

іншими, відмінними від продуцентів колективами, і є контентом їхньої історії.

Ці міжетнічні зіткнення, які послідовно розширюються, зрештою стають системними, що поступово змінює параметри конституційної сфери етнічного поля, яке виділила їм історія.

Серед безлічі *варіантів системних міжетнічних зіткнень у міжнародному просторі*, які трапляються в конкретній історії Людства, потрібно виокремити, слідом за *Л. Гумільовим*, якнайтипівіші: відокремлене співіснування етнічних колективів, *симбіотичне* співіснування*, етнічна *метисація*, етнічна *парціація*, етнічне *злиття*, етнічна *асиміляція*, етнічна *дивергенція*.

При цьому домінанта взаємодій етносів у виділеному міжнародному просторі залежить, зрозуміло, не лише від власне типового порядку спрямованості подібних процесів, а зазвичай і від властивих міжнародним інтераціям елементів *випадковості та необоротності*. Відповідно, від того, як етнічні колективи, що стикаються, дотримувалися ухвалених раніше норм етнічного співіснування, і від того, наскільки сміливо вони їх порушували, залежало проявлення флуктаційних процесів у виділеному етнічному полі, внаслідок яких у нових за конструктами етносів з'являться й нові формати етнічної спільності.

Отже, під впливом динаміки флуктуацій у конкретних сегментах міжнародного простору формуються типові ансамблі стандартів міжетнічних зіткнень і, відповідно до них, здійснюються процеси обмінів форматами етнічної спільності. Саме ці процеси в сукупності і є фактично *операторами еволюції як* в етнічному полі виділеного міжнародного простору зіткнень етнічних колективів, так і в етносфері загалом.

Виділене етнічне поле, а згодом і, до певної міри, системи, що стикаються з ним відповідно до принципу

---

* «Симбіоз – форма взаємно корисного співіснування етнічних систем в одному регіоні, за якого симбіонти зберігають своєрідність. За такої форми етнічного контакту етнічні колективи мають різні набори пристосувальних навичок, використовуючи різні частини ландшафту або різні ландшафти» [2].

еволюції, в умовах прирощення ентропії переходять до нелінійного розвитку. Порушення внутрішньо системної етнічної симетрії змушують етноси, а далі й пов'язані з ними соціальні організми, *вибирати інші шляхи розвитку* й визначати свою здатність рухатися згідно з ними. Вільно чи мимохіть вибираючи цей шлях – подальше співіснування, метисацію, парціацію, злиття, асиміляцію, дивергенцію або їхні сукупні ансамблі, етноси змінюють свій статус у конституційній сфері етнічного поля. Подібна їхня адаптація до нових умов призводить до процесів *необоротної етнічної еволюції*, оскільки соціогенез окремих частин Людства, а з ним і етногенез, перебуваючи в режимі «критичного вибору», коли етнічна система втрачає стійкість, необоротно прагне перейти до нового достатньо стабілізованого стану.

Це й відбувається, коли міжнародні етногенні відносини, спираючись на необхідні етносам процеси обмінів форматами етнічної спільності, переводять виділене етнічне поле, а за ним і міжсоціумні відносини, крок за кроком на наступну стадію, вже після рішучих трансформацій конституційної сфери на попередній стадії.

Якісні переходи етнічної еволюції з одного конструкта етнічного поля до іншого у виділеному просторі міжнародних інтеракцій визначають *фазовий розвиток* міжнародних етногенних відносин. Фази можуть містити кілька стадій *етнотрансформації**, одну стадію від початку до кінця та/або перехід до нової, або ж тільки один з її етапів. Тут важлива не тривалість і складність переходу, важлива еволюція в часі *фазового простору*** станів етнічного поля від одного його аттрактора до іншого.

---

* «*Етнотрансформаційний процес* — такий процес, за якого під час зміни окремих компонентів етнос або якась його група змінюються та етнічна належність людини стає іншою. [3]

** «Динаміку складних систем у часі зручно аналізувати з допомогою *фазового простору* – абстрактного простору, що є *числом* вимірів, що дорівнює числу *залежних від часу змінних*, які характеризують стан системи, що розглядається. Розмірність такого простору залежатиме від числа змінних: для *n*-змінних це буде *n*-мірний простір, а час виступатиме як зовнішній параметр» [4].

Оскільки фазовий простір етнічної системи залежить від певної кількості взаємозв'язаних змінних, що складають не лише основний конструкт його конституційного поля, а й віддзеркалюють динаміку основних процесів кінетичної сфери. Для того, щоб визначитися у фазовому розподілі, потрібно визначити мірність цього простору.

Передусім, одним із значущих параметрів фазового простору етнічного поля виділеного міжнародного простору є стан його базового процесу та інших процесів міжнародних інтеракцій, сукупних з ним. Якщо ці процеси солідаризовані й відповідають певному *параметру порядку*^{*}, стан етнічного поля прагне до аттрактора.

Аттрактор^{**} – це, так би мовити, постійний образ стану динамічної системи (якою є будь-яке етнічне поле), що відповідає максимуму ймовірності у вибраній хрономічний період та інваріантно щодо її оператора еволюції. А оператором еволюції в етнічному полі є якісний рівень

---

* *«Параметр порядку* – один з інструментів зниження розмірності системи, колективна змінна функція багатьох інших змінних, що входять до неї, в аналізі складних систем, які самоорганізуються, що надає важливу інформацію про поведінку останніх як складно структурованих цілісностей» [5].

** *«Аттрактор*, – постулює С. Лебедєв, – сукупність внутрішніх та зовнішніх умов, що сприяють «вибору» системою, що самоорганізується, одного з варіантів стійкого розвитку; ідеальний кінцевий стан, до якого прагне система у своєму розвитку. Простір всередині аттрактора, в якому кожна частка [система], що туди потрапила, поступово зміщується в заданому напрямі, називають *зоною аттрактора*» [6].

«Аттрактор соціальний – структура, що виникає в самоорганізаційній моделі соціальної динаміки суспільства і є формою соціального кооперативного об'єднання, яка внутрішньо властива соціальній системі, будучи передусім заданими властивостями цієї системи. Відповідно до самоорганізаційного бачення механізму соціальної динаміки, аттрактор соціальний є тією базовою соціальною структурою, до якої природно тяжіє процес соціальної формотворчості. Ці базові соціальні структури являють собою сфери локального соціального порядку, що виникають спонтанно. Вони не можуть бути сконструйованими чи створеними штучно» [7].

історично визначених програм і динаміка обмінів форматами етнічної спільності між етнічними колективами, що стикаються у виділеному міжнародному просторі.

Розмірність і стійкість *зон аттрактора*, солідаризація базового процесу обміну форматами етнічної спільності із супутніми процесами міжнародних інтеракцій у даний хроматичний період функціонування етнічного поля визначають *міру спорідненості* як основного показника його параметра порядку. Саме показники відповідності фізичного стану етнічного поля його рівноважному стану надають змогу судити вже й про стан фазового простору здійснення міжнародних етногенних відносин. Окрім того, слід враховувати також всі зміни цих форматів, що відбуваються *дискретно**, в тому числі:

- їх *періодичні просування* в інші сегменти етнічного поля, особливо через межі соціальних організмів;
- орієнтація та *фокуси* трансформацій під їхнім впливом етнічних колективів;
- *цикли* мутацій власне цих форматів етнічної спільності.

Усі вони як взаємозв'язані змінні порівнюються зі станом аттрактора цього етнічного поля і для нього вони здійснюються начебто навколо його стану.

Фазові перетворення етнічного поля виділеного міжнародного простору відбувається завжди через посередництво міжнародних етногенних відносин, які здійснюються або в складі відповідного розряду міжнародних інтеракцій, або внаслідок синергії всіх взаємодій соціальних організмів, що ведуть їх до стикання етнічних колективів

---

* «Дискретність (від лат. *discretus* – розділений, переривчастий), переривчастість; протиставляється безперервності. Наприклад, дискретна зміна будь-якої величини в часі – зміна, що відбувається через певні проміжки часу (стрибками)». (*Сучасний тлумачний словник.*) «Дискретність (переривчастість, роздільність) – у фізиці та хімії дискретність означає зернистість побудови матерії, її атомістичність; дискретність спадковості – можливість незалежного спадкування, розвитку та зміни різних властивостей і ознак організму». (*Словник іноземних слів*) [8].

у міжнародному просторі. При цьому модель подібних фазових перетворень завжди є закінченим циклом.

Отже, слід почати з того, що інформаційно-енергетичні зміни в просторах міжнародних інтеракцій, у тому числі й під впливом потоків вільної енергії, що приходять начебто ззовні, впливають не лише на етнічні колективи, які стикаються, а й на все етнічне поле. Ці впливи, хоча й викликають флуктуації в ньому, відповідно до чого фізичний стан етнічного поля відхиляється від рівноважного, але цей вплив може розподіляти свій тиск на конструкти етнічного поля лише у цілковитій відповідності до його параметра порядку.

Зона аттрактора, тобто зона стійкого статусного стану етнічних колективів та цілковитої відповідності стану їхніх взаємовідносин, включаючи суть і зміст міжнародних етногенних відносин, доволі широка та впорядкована. Солідаризація всіх процесів міжсоціумного обміну з базовим процесом міжнародних етногенних відносин як норма існує в реалії.

Цикли основних обмінних процесів у цілому синхронізовані й фокуси трансформацій етнічних колективів під впливом обміну форматами етнічної спільності не виходять з об'єктивно визначеної процесами етнічної еволюції хроматичного періоду. В цей період відбувається основна частина відповідних до характеру базового процесу еволюційних варіантів системних етнічних зіткнень, чи то буде симбіотичне співіснування, етнічне злиття, чи етнічна асиміляція.

Відповідно, може здійснюватись у принципі й перша частина метисації як тимчасового спільного співмешкання етнічних груп до розходження, чи перша частина парціації – до розділу етнічних колективів. Зрозуміло, існують й інші варіанти етнічних зіткнень, однак або міра їх незначна для етнічного поля, або етнічні колективи, що переживають наслідки цих зіткнень, самі не є значущими для виділення міжнародного простору.

Цикли мутацій самих форматів етнічної спільності практично завершені, а якщо й відбуваються далі, то доволі еволюційно й не флуктуюють конституційну сферу етнічного поля.

Якщо все це відбувається так і завдяки міжнародним етногенним відносинам забезпечується висока міра спорідненості, і навіть після зовнішніх впливів етнічне поле неухильно відновлює свій стан до *простого аттрактора**, слід вважати, що простір, у якому існує ця етнічна система, перебуває у **фазі домінантної резистентності****.

Але можлива ситуація, за якої, через те, що з певних причин стискається зона аттрактора, втрачається належна солідаризація базового процесу міжнародних етногенних відносин з профілюючими міжнародними інтеракціями та іншими міжсоціумними відносинами, міжнародні етногенні відносини забезпечують лише в принципі необхідну міру спорідненості, що ускладнює в цілому повернення до аттрактора.

Ба більше: цикли обмінних процесів уже, до певної міри, асинхронні. Це призводить до ускладнення формування параметра порядку й до переміщення фокусів трансформації етнічних колективів за межі хрономічного періоду існування зон аттрактора. Відповідно, розпочинаються цикли мутацій самих домінантних форматів етнічної спільності, що призводить до причинного початку другої частини метисації – розходження або ж до прояву

---

* «У синергетичній методології розрізняють прості й дивні аттрактори. За станів системи, що їх визначає *простий аттрактор*, траєкторія розвитку системи є передбачуваною» [9].

** «*Резистентність* (від лат. *resistentia* — опір, протидія) — опірність (сталість, несприйнятливність) організму (популяції, біоценозу) до впливу різних факторів (отрут, забруднювачів, паразитів, хвороб). Зокрема, неспецифічною резистентністю називають засоби вродженого імунітету» [10]. «*Біосоціальна резистентність* – це властивість біологічної та соціальної системи несприйняття іншої системи чи її елементів і проявів, спрямованість на чинення спротиву» [11]. «*Резистентність етнічної системи* – її здатність чинити спротив зовнішнім впливам: вторгненням чужинців, розкладницькій дії антисистем, екологічним катастрофам і т.ін. Залежить передусім від рівня пасіонарної напруги, що визначає здатність системи енергійно реагувати на впливи ззовні, ефективно перебудовувати внутрішню структуру залежно від умов оточення» [12].

тенденцій до розділення в разі парціації, або навіть до появи ознак можливої дивергенції.

Усе це, безперечно, ускладнює стан етнічного поля виділеного міжнародного простору. Слід враховувати також і те, що починає проявлятися (а в подальшому, можливо, й у позиції доміантного) такий варіант системних етнічних зіткнень, як відокремлене існування. Ці перетворення етнічного поля на тлі зростання пасіонарності в етнічних колективах, що утверджуються на щойно проаналізованому фазовому просторі міжнародних етногенних відносин, і наступному, за модельним циклом, перетворенням самого фазового простору етнічного поля виділеного міжнародного простору і є в цілому – **фазою ускладнення***

Але відразу ж за цією фазою йде чергова за модельним циклом **фаза критичного зміщення**. Вона характеризується перш за все тим, що через очевидну та некеровану десинхронізацію базового процесу обміну форматами етнічної спільності з іншими міжсоціумними відносинами у виділеному міжнародному просторі виникає цілком відчутна етнічними колективами кризова ситуація – ситуація зміщення пріоритетів* етносів у системі їхніх зіткнень.

Відповідно, міжнародні етногенні відносини неспроможні навіть уже за принципом забезпечити необхідну міру спорідненості. Фізичний стан етнічного поля дедалі відхиляється від рівноважного, зони аттрактора стискаються і/або дрібняться, а сам аттрактор переходить у стан дивного

---

* «Ускладнення етнічної системи – зростання щільності системних зв'язків в етнічній системі, зростання її внутрішньої різноманітності» [13].

** «Зміщення (або результат контакту) – порушення природного процесу зміни фаз етногенезу несприятливого етнічного контакту. Зміщення може виникнути в момент, коли етнічна система переходить з однієї фази в іншу. При цьому її внутрішня структура перебудовується, стаючи нестійкою. Якщо в такий період життя такий етнос зазнає агресії ззовні або ж владу захоплює антисистема, може статися руйнування етнічної традиції та оригінального стереотипу поведінки. Особливо багатий на зміщення перехід від акматичної фази до фази надлому, хоча етногенез може бути обірваний і за інших фазових переходів» [14].

аттрактора*. Рівновага в етнічному полі виділеного міжнародного простору в цьому разі, зазвичай, підтримується лише зусиллями міжнародного співтовариства, що не зустрічає належного розуміння у публічних еліт соціальних організацій, чий етнічний колектив стикається в цьому просторі.

До того ж через зростаючу десинхронізацію циклів обмінних процесів між соціумами по секторах їхніх міжнародних взаємодій та по окремих сегментах етнічного поля варіанти системних етнічних зіткнень дедалі більше набувають рис зіткнень. Відокремлене співіснування стає, безперечно, домінуючим варіантом системних міжетнічних зіткнень. Симбіотичне співіснування, якщо воно іще спостерігається, випробовує перевірку на міцність. У разі ж етнічної метисації та парціації в етнічних колективах у реалії починаються процеси їхнього розходження та дроблення. Можливі випадки насильницької асиміляції та дивергенції.

Якщо ж іще й цикли мутацій форматів етнічної спільності досягають свого апогею і в колективній свідомості етнічних груп формуються інші, відмінні від раніше домінуючих, цінності й установки, а під дією зовнішніх впливів та/або критичних умов середовища змінюються базові підвалини соціетального психофрактала і трансформуються стереотипи поведінки, деякі етнічні колективи переходять до стану *старіння*** , чим і намагаються

---

* «За станів системи, які визначаються *дивним аттрактором*, «стає неможливим визначити стан часток [їхню поведінку] у кожний даний момент, хоча ми й переконані, що вони перебувають у зоні аттрактора. Фазовий портрет дивного аттрактора – це не точка й не граничний цикл... а певна галузь, якою відбуваються випадкові блукання» [15].

** «*Старіння етнічної системи* – процес утрати інерції пасіонарного поштовху в етнічній системі, що виявляється у поступовому усуненні пасіонарної ознаки з популяції шляхом природного добору після того, як система пройшла фази високої пасіонарної напруги, розпочинається процес тривалого й планомірного зниження пасіонарної напруги. При цьому може зберегтися багата культурна традиція, величезна територія і державна структура, але втрата дієвої енергії призводить систему до стану етнічної старості – *обскурації*, після чого вона йде з історичної арени». [16]

скористатися інші, що, на відміну від них, мають високий рівень пасіонарності. Саме етнічне поле виділеного міжнародного простору втрачає суворі обриси параметру порядку й, у принципі, вже готове до нового фазового перетворення. У такому разі, якщо флуктуаційні процеси відводять етнічне поле від рівноважного стану до втрати стійкості, то у виділеному міжнародному просторі проявляється **фаза розколу етнічного поля**.*

Етнічна дивергенція, заключні кроки щодо розходження та розділення етносів на різні колективи у випадках метисації та парціації, можливість симбіотичного співіснування етносів, нові форми й конструкти завершення їхнього відокремленого співіснування – ось характерні варіанти системних міжетнічних зіткнень у цьому фазовому просторі етнічного поля.

Результати всіх цих варіантів міжетнічних зіткнень у *синергії комбінаційних дій* неодмінно відобразяться як флуктуації в комплексі міжнародних інтеракцій, що здійснюватимуть пов'язані з цими етнічними колективами соціальні організми. До того ж і переформатування останніх відбуватиметься відповідно до фокусів трансформацій етнічних колективів, задіяних у цьому переформатуванні. Стимулами для цього можуть стати нові формати етнічної спільності, цикли мутацій яких перебуватимуть у процесі їхнього найбільш припустимого розгортання.

Цілком природно, що десинхронізовані періодичні обмінні процеси між пов'язаними з розколом етнічного поля етнічними колективами, а відповідно, й з їхніми соціальними організмами, призведуть не тільки до появи

---

* «Розкол етнічного поля. Це поняття ґрунтується на загальних уявленнях про етнічне поле зі своїм ритмом (частотою коливань). Визначає історичний феномен різкого розходження стереотипів поведінки та ментальності в межах будь-якої етнічної системи, що супроводжується втратою компліментарності між цінностями, які знову виникли. Виходячи з уявлень про етнічне поле, його розкол означає виникнення на місці єдиної частоти коливань (ритму) двох нових, відмінних одна від одної частот, що й породжує втрату компліментарності» [17].

зон біфуркації, а водночас і до порушення принципів солідаризації міжнародних етногенних відносин з іншими профільними міжнародними інтеракціями у виділеному міжнародному просторі, а й до того, що почнуть формуватися конкурентні параметри порядку, які й далі поглиблюватимуть розкол етнічного поля. Відповідно до цього складаються нові зони аттрактора. Сам дивний аттрактор прагнучиме консолідуватися в цих окремих зонах, параметр порядку в яких різний. Це призведе до того, що він може начебто розділитися, розділяючи тим самим і етнічне поле: за принципом *амітозу* в зонах етнічного поля, де концентруються етнічні колективи, що старіють; за принципом *мітозу*, в зонах етнічного поля, де етнічні колективи пережили метисацію та парціацію; або за принципом *мейозу* в зонах етнічного поля, де етнічні колективи після зіткнення вступили в процеси злиття або асиміляції*.

Стан розколотого етнічного поля в цих зонах залежатиме від порядку та рівнів взаємодії соціальних організмів, визначальним чином впливають на системні взаємодії етнічних колективів, що стикаються в цьому виділеному міжнародному просторі.

Ці заключні процеси фази розколу етнічного поля, зрештою, призведуть до нових фазових перетворень, але

---

* «Описано три способи ділення еукаріотичних клітин: *амітоз* (пряме ділення) – описаний він для старіючих і патологічно змінених клітин. При амітозі інтерфазне ядро ділиться шляхом перетягування, рівномірний розподіл спадкового матеріалу не забезпечується. Клітина, що перетерпіла амітоз, у подальшому не здатна вступати в нормальний мітотичний цикл. Тому амітоз зустрічається, зазвичай, у клітинах і тканинах, приречених на загибель; *мітоз* (непряме ділення, від грецьк. *mitos* – нитка), каріокінез, непряме ділення клітини, найпоширеніший спосіб відтворення (репродукції) клітин, що забезпечує тотожний розподіл генетичного матеріалу між дочірніми клітинами й наступність хромосом у низці клітинних поколінь; *мейоз* (редукційне ділення, від грецьк. *meiosis* – зменшення), редукційне ділення, ділення визрівання, спосіб ділення клітин, унаслідок чого відбувається зменшення [редукція] числа хромосом» [18].

вже у **фазі посткризового зміщення**. Новий порядок відокремленості, нові статусні можливості соціальних організмів, до яких належать етнічні колективи, що стикаються, нові принципи сполучення у формуванні параметра порядку, нові зони рівноваги – ось що, передусім, характеризує цей фазовий простір етнічного поля, яке лише прямує до нового дивного аттрактора.

Починають складатися комплекси міжнародних інтеракцій взаємодіючих соціальних організмів, що відповідають на вимоги солідаризації цих міжнародних взаємодій з новим станом базових процесів етнічної еволюції, які відбулися в цьому, уже за новим принципом, виділенім у міжнародному просторі. І хоча до значущої синхронізації всіх обмінних процесів іще достатньо далеко, міри спорідненості, тобто наближення фізичного стану етнічного поля до рівноважного, уже певним чином симптоматичні.

Одначе, про становлення нових форматів етнічної спільності та їхнього закріплення в етнічних колективах поки не йдеться, процеси їхньої мутації за знову затвердженими зразками іще в самому розпалі. Відповідно, й міжнародні етногенні відносини мають сприяти цим, уже посткризовим, процесам, що визначають стан етнічного поля у фазі посткризового зміщення.

Саме закріплення результатів цих процесів є головним завданням уже наступної за модельним рядом фази перетворень в етнічному полі виділеного міжнародного простору – **фази спрощення**.*

---

* «Зниження щільності системних зв'язків у етнічній системі, зниження її внутрішньої різноманітності. Критерієм складності етнічної системи прийнято вважати кількість підсистем даної системи порівняно з початковим числом. ...Спрощення етнічної системи завжди пов'язане зі спадом пасіонарності, й, відповідно, навпаки – ускладнення пов'язане зі зростанням пасіонарності. ... Спрощення пов'язане не тільки зі зменшенням кількості підсистем, а й з розірванням системних зв'язків, які рееструють сучасники як неординарні події; часи смутні, переломні і т.ін» [19].

Дивний аттрактор уже утвердився в усьому етнічному полі, а це означає, що певною мірою солідаризувалися міжнародні інтеракції основних соціальних організмів, чії етнічні колективи перебувають у зіткненні в цьому виділеному міжнародному просторі. І хоча параметр порядку ще не стабілізувався, проте міра спорідненості в етнічному полі послідовно зростає.

Розширюються зони стійкості в міжнародних взаємодіях, що зачіпають статус етнічних колективів. Періодичні обмінні процеси входять поступово в режим синхронізації та спрощення, а разом з ними зміщуються в полі даного хроматичного періоду й фокуси трансформаційних перетворень етнічних колективів. Помітний спад пасіонарності в цих колективах призводить до подальшого прогресу в симбіотичному співіснуванні, поширенні асиміляційних тенденцій та орієнтованих на сильні етноси процесів їхнього злиття. Практично завершуються процеси етнічної метисації парціації.

Етнічне поле у своєму конструктивному та статусному вимірі спрощується. Інтенсивність формування нових форматів етнічної спільності помітно знижується, головне на цій фазі:

- закріплення цих форматів у колективному досвіді етносів;
- створення базових основ їхнього соціетального психофракталу;
- утвердження оновлених стереотипів поведінки членів етнічних колективів.

Це, своєю чергою, теж веде до спрощення етнічного поля, відповідно відбиваючись у тканині міжнародних інтеракцій.

І от, нарешті, й остання фаза в модельному ряду перетворень фазового простору етнічного поля й відповідно з ними міжнародних етногенних відносин. **Фаза проторезистентних перетворень.**

Сама вербальна формула цієї фази вказує на її контент. Фаза утвердження в етнічному полі виділеного міжнародного простору простого аттрактора, що визначає базовий процес міжетнічних зіткнень у цьому просторі й

закріплює основний конструкт етнічного поля. Суть цієї фази – перетворення етнічного поля шляхом формування в ньому солідаризованого параметру порядку, завершення процесів трансформації етнічних колективів та встановлення між ними, по можливості, спрощених процедур міжсоціумного обміну, в тому числі й обміни форматами етнічної спільності. При цьому процес мутації цих форматів, як правило, уже закінчується, а утвердження їх як домінуючих іде повним ходом.

Розширенню зони аттрактора сприяє не тільки його доволі зрозуміла простота, що містить в собі в тому числі й фіксоване в цей хроматичний період статусне взаєморозташування етнічних колективів як у соціальних організаціях, так і у виділеному міжнародному просторі. Самі параметри його простору, здатного до достатньо високої резистентності в разі впливу на нього ззовні, можна виділити, лише спроектувавши на нього, передусім, комплекси міжнародних інтеракцій, що створюють конструкти поля зіткнень етнічних колективів, пов'язаних із соціальними організаціями, що взаємодіють.

Серед варіантів системних міжетнічних зіткнень цієї фази слід виділити відокремлене співіснування, що утверджується як домінуюче, оскільки параметр порядку етнічного поля орієнтує етнічні колективи на підтримку досягнутої статусності, на закріплення їхнього взаєморозташування. Це, до певної міри, стосується й закріплення основ симбіотичного співіснування та асиміляції й до стимулювання початків метисації та парціації. Проте це лише багато в чому попередні етапи резистентних перетворень, потрібних для повного здійснення цих варіантів системних етнічних зіткнень. Усе це звершиться вже на наступній фазі – домінуючій резистентності, яка знову виявиться першою, але вже нового циклу фазових перетворень етнічного поля, знову виділеного на підставі закладених Історією параметрів, сегмента міжнародного простору.

При цьому цикл фазових переходів, а відповідно до них і залежно від них цикл фазових станів міжнародних етнічних відносин у будь-якому хроматичному періоді, навіть у разі різкої зміни міжнародних обставин,

відбуваються завжди у визначеному їхнім модельним рядом послідовно еволюційному порядку. Можливо лише істотне «стискання» процедур фазових перетворень, на відміну від комбінаторної мозаїки стадій еволюції етносів та етапів розвитку етнічного поля в конкретно виділеному міжнародному просторі.

Змінюються лише деталі – елементи дискретної множини, імена етносів та ландшафтні реалії, хроматичні межі головних подій та час формування параметрів порядку, мутація домінантних форматів етнічної спільності й т. ін.

Війни та набіги, «стабільний» стан імперій та колоніальних залежностей, «стійкий світ народів» і розширення «життєвого простору» етносів і т.ін. – все це лише поодинокі випадки, що змінюють тільки розмірність, але не порядок фазових перетворень як будь-якого з виділених етнічних полів, що існують у міжнародному просторі, є буттям народів, так і в синергії комбінативних дій – етногенезу всього Людства, що ґрунтується в цілому на симбіозі етносів, націй та народів. А «необхідність саме такої форми співіснування між народами, – писав Л. Гумільов, – не потребує доказів».

Таким чином, можна постулювати, що синергія комбінативних дій механізмів етногенезу, що безпосередньо пов'язана зі здійсненням історично визначених програм інформаційно-енергетичного обміну форматами етнічної спільності, забезпечує дискретний рух до стану аттрактора не лише кожного етнічного поля виділеного міжнародного простору, а й усього Людства.

-
1. Див.: Луман Н. Власть, – М., 2001. – С.236.
  2. Гумилев Л.Н. Этносфера. – М., 2002. – С.544.
  3. Бочкарев А.И. Фундаментальные основы этногенеза. – М., 2008. – С.442.
  4. Рожковский А.Д. РoPВиртуальные лабораторные работы по курсам «Концепции современного естествознания». E-mail: ksent@nsaem.ru
  5. <http://mirslovarei.com>
  6. Национальная философская энциклопедия. Философский глоссарий. c/dictionary
  7. Социология. Короткий энциклопедический словарь. – Київ, 1998. – С.39.

8. Материал из Википедии — свободной энциклопедии <http://ru.wikipedia.org>
9. Национальная философская энциклопедия. Философский глоссарий. [c/dictionary](http://ru.wikipedia.org)
10. Материал из Википедии — свободной энциклопедии <http://ru.wikipedia.org>
11. Бродский Дмитрий. <http://feedbackgroup.narod.ru>
12. Гумилев Л.Н. Этносфера. — М., 2002. — С.542.
13. Гумилев Л.Н. Этносфера. — С.554.
14. Гумилев Л.Н. Этносфера. — С.545.
15. Котельников Г.А. Теоретическая и прикладная синергетика. — Белгород, 2000. — С.147.
16. Гумилев Л.Н. Этносфера. — М., 2002. — С.545.
17. Гумилев Л.Н. Этносфера. — С.542.
18. <http://diplom.mistic-egypt.by.ru/>
19. Гумилев Л.Н. Этносфера. — М., 2002. — С.552